

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RADIOAKTYVIŲJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO
Į S T A T Y M A S**

1999 m. gegužės 20 d. Nr. VIII-1190
Vilnius

**PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

Šis įstatymas reglamentuoja juridinių asmenų, įmonių, neturinčių juridinio asmens teisių, ir fizinių asmenų santykius tvarkant radioaktyvias atliekas, taip pat nustato teisinius radioaktyviųjų atliekų tvarkymo pagrindus.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Aikštelė** – apibrėžtų ribų teritorija, kurioje statomas, yra pastatytas arba tiriama galimybė pastatyti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį.

2. **Apdorojimas** – operacijos, kurių tikslas saugiau ir pigiau tvarkyti radioaktyvias atliekas mažinant jų tūrį, šalinant radionuklidus iš radioaktyviųjų atliekų, keičiant sudėtį.

3. **Apšvita** – procesas, kurio metu jonizuojančiosios spinduliuotės srautas apšvitina žmogų ir aplinką.

4. **Atliekų gamintojas** – įmonė, įstaiga, organizacija, kurių veikloje susidaro arba jau susidarė radioaktyviosios atliekos.

5. **Barjeras** – fizinė kliūtis, kuri užkerta kelią arba sulėtina radionuklidų bei kitų turinčių radionuklidų medžiagų judėjimą tarp radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio elementų. Barjerai gali būti inžineriniai ir gamtiniai.

6. **Branduolinė žala** – žmogaus mirtis ar pakenkimas sveikatai, turto netektis ar sugadinimas, nepalankūs padariniai aplinkai dėl žalingo jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio, susijusio su radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio veikla ar branduoline (radiacine) avarija.

7. **Eksplotacijos nutraukimas** – teisinių, organizacinių ir techninių priemonių įgyvendinimas siekiant sutvarkyti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį, kai nusprendžiama, kad įrenginys niekada nebus naudojamas pagal savo pagrindinę paskirtį.

8. **Ekspluatuojanti organizacija** – ūkio subjektas, turintis licenciją ir materialinių bei finansinių išteklių eksploatuoti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį ir atsakingas už jo saugos būklę.

9. **Galutinis radioaktyviųjų atliekų apdorojimas** – operacijos, atliekamos gaminant radioaktyviųjų atliekų pakuotes, kurias galima vežti, saugoti ir (arba) laidoti. Galutinio apdoravimo metu atliekos gali būti sukietinamos, dedamos į atliekų konteinerius ir prireikus papildomai supakuojamos.

10. **Licenciaras** – valstybės valdymo institucija, išduodanti licencijas.

11. **Licencija** – valstybės valdymo institucijos išduotas oficialus dokumentas, kuris suteikia teisę laikantis nustatytų sąlygų ir reikalavimų verstis tam tikra radioaktyviųjų atliekų tvarkymo veikla.

12. **Panaudotas branduolinis kuras** – reaktoriaus aktyviojoje zonoje apšvitintas branduolinis kuras, jeigu reaktorių eksploatuojanti organizacija licenciaro nustatyta tvarka įformina, kad jis nebebus naudojamas reaktoriuose.

13. **Pradinis radioaktyviųjų atliekų apdorojimas** – viena ar kelios operacijos, atliekamos prieš radioaktyviųjų atliekų apdorojimą: rinkimas, rūšiavimas, cheminis apdorojimas, deaktyvacija.

14. **Priėmimas ir perdavimas eksploatuoti** – procesas, kurio metu pastatyto radioaktyviųjų

atliekų tvarkymo įrenginio sistemos ir elementai rengiami eksploatacijai ir tikrinama, ar jie atitinka projektą bei pageidaujamus darbo parametrus.

15. **Priimtinumų kriterijai** – kriterijai, kuriais nustatoma, ar radioaktyviųjų atliekų pakuotės tinka saugoti ir laidoti.

16. **Radiacinė sauga** – teisinių, technikos, technologijos, statybos, higienos normų bei taisyklių, aplinkosauginių, darbų saugos reikalavimų bei priemonių, garantuojančių kiekvieno asmens, visuomenės ir aplinkos apsaugą nuo žalingo jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio, visuma.

17. **Radioaktyviosios atliekos** – nenumatomi tolesniam naudojimui panaudotas branduolinis kuras ir kitos medžiagos, užterštos radionuklidais arba turinčios jų savo sudėtyje, kai radionuklidų koncentracijos arba jų aktyvumas viršija švarumo lygius.

18. **Radioaktyviųjų atliekų kapinynas** (toliau – **kapinynas**) – radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginys, kuriame laidojamos radioaktyviosios atliekos.

19. **Radioaktyviųjų atliekų kapinyno uždarymas** – kapinyno būklė ar veiksmai jame, pasibaigus kapinyno eksploatavimo laikui ir baigus jame laidoti radioaktyviasias atliekas.

20. **Radioaktyviųjų atliekų laidojimas** (toliau – **laidojimas**) – radioaktyviųjų atliekų kaupimas kapinyne neketinant jų išimti.

21. **Radioaktyviųjų atliekų saugykla** (toliau – **saugykla**) – radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginys, skirtas saugoti radioaktyviasias atliekas.

22. **Radioaktyviųjų atliekų tvarkymas** – veikla, susijusi su valdymu ir naudojimu, atliekant pradinį apdorojimą, apdorojimą, galutinį apdorojimą, vežant, saugant, laidojant radioaktyviasias atliekas, nutraukiant radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio eksploataciją, taip pat visiškai uždarant kapinyną.

23. **Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginys** – branduolinės energetikos objektas, kurio pagrindinė paskirtis – tvarkyti radioaktyviasias atliekas. Bet koks radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginys, egzistuojantis šio įstatymo įsigaliojimo metu, vadinamas esamu radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginiu.

24. **Sauga** – teisinių normų, taisyklių, taip pat techninių, mokslinių bei organizacinių priemonių ir procedūrų, skirtų išvengti nekontroliuojamos ir nepageidaujamos įtakos žmonėms bei aplinkai normalios eksploatacijos metu bei kitais atvejais, visuma.

25. **Saugojimas** – radioaktyviųjų atliekų kaupimas radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginyje, kuriame jos izoliuojamos kontroliuojant poveikį žmogui bei aplinkai ir pasiekus švarumo lygius ketinant jas išimti arba sutvarkius perkelti į kapinyną.

26. **Smulkusis atliekų gamintojas** – atliekų gamintojas, išskyrus atominę elektrinę eksploatuojančią organizaciją.

27. **Švarumo pagal radioaktyvumą lygiai** (toliau – **švarumo lygiai**) – valstybės valdymo ir priežiūros institucijų nustatytos radioaktyvumo (savitojo aktyvumo, paviršiaus užterštumo, bendrojo aktyvumo ir t. t.) reikšmės, kurių neviršijant, užterštos radionuklidais arba turinčios jų savo sudėtyje medžiagos licenciaro nekontroliuojamos.

28. **Uždarasis šaltinis** – kietos būsenos ir hermetizuotas kapsulėje arba apvalkale jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinis, išskyrus reaktoriaus kuro elementus.

29. **Uždarytų kapinynų priežiūra** – kapinyno aikštelės priežiūra po kapinynų uždarymo. Priežiūra gali būti aktyvi (monitoringas, priėjimo ribojimas, tvarkymo darbai ir t. t.) arba pasyvi (ribojimai naudoti žemę ir t. t.).

ANTRASIS SKIRSNIS RADIOAKTYVIŪJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO PRINCIPAI

3 straipsnis. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo principai

Tvarkant radioaktyviasias atliekas turi būti užtikrinta, kad:

1) visose radioaktyviųjų atliekų tvarkymo stadijose taikant tinkamus metodus kiekvienas asmuo bei aplinka tiek Lietuvoje, tiek ir už jos sienų būtų pakankamai apsaugoti nuo radiologinių,

biologinių, cheminių ir kitų pavojų, kuriuos gali sukelti radioaktyviosios atliekos;

2) būtų išvengiama veiksmų, galinčių turėti pagrįstai prognozuojamų pasekmių ateities kartoms, pavojingesnių nei tos, kurios leistinos dabartinei kartai, ir nepalikti ateities kartoms nepelnytos naštos;

3) radioaktyviųjų atliekų susidarytų kiek įmanoma mažiau;

4) būtų atsižvelgta į radioaktyviųjų atliekų tvarkymo atskirų stadijų tarpusavio priklausomybę;

5) radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių sauga būtų garantuojama per visą įrenginio veikimo laikotarpį ir po to.

TREČIASIS SKIRSNIS

RADIOAKTYVIŪJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO REGLAMENTAVIMAS

4 straipsnis. Vyriausybės kompetencija radioaktyviųjų atliekų tvarkymo reglamentavimo srityje

Vyriausybė:

1) priima sprendimus dėl konkrečių saugyklų ir (arba) kapinynų projektavimo, statybos ir jų eksploatavimo nutraukimo;

2) nustatyta tvarka skiria žemės sklypus radioaktyviųjų atliekų saugykloms ir (arba) kapinynams;

3) sudaro saugyklos ar kapinyno priėmimo ir perdavimo eksploatuoti komisiją;

4) priima sprendimus dėl uždarytų kapinynų priežiūros nutraukimo;

5) kas penkeri metai tvirtina Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo strategiją;

6) trejiems metams tvirtina Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros programą;

7) remia ir finansuoja mokslinio tyrimo ir naujų technologijų įdiegimo programų įgyvendinimą bei radioaktyviųjų atliekų tvarkymo specialistų rengimą;

8) priima teisės aktus, reglamentuojančius branduolinių ir radioaktyviųjų medžiagų įsigijimo, saugojimo, transportavimo ir laidojimo tvarką, arba paveda nustatyta tvarka priimti juos įgaliotoms institucijoms.

5 straipsnis. Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos kompetencija radioaktyviųjų atliekų tvarkymo srityje

1. Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija yra svarbiausia radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugą reglamentuojanti institucija.

2. Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija:

1) išduoda licencijas šio įstatymo 9 ir 10 straipsnių nustatyta tvarka;

2) derina Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros parengtą Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo strategiją;

3) derina Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros trejų metų programą;

4) suderinusi su Radiacinės saugos centru ir Aplinkos ministerija, nustato radioaktyviųjų atliekų klasifikavimo ir priimtumo kriterijus;

5) kontroliuoja ir užtikrina, kad būtų laikomasi teisės aktų reikalavimų tvarkant radioaktyvias atliekas.

6 straipsnis. Ūkio ministerijos kompetencija radioaktyviųjų atliekų tvarkymo srityje

Ūkio ministerija:

1) Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros siūlymu, suderinus su Aplinkos bei Sveikatos apsaugos ministerijomis, Valstybine atominės energetikos saugos inspekcija, teikia Vyriausybei tvirtinti trejiems metams Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros programą, joje nurodomos numatomos šios agentūros pajamos bei išlaidos, ir kas penkeri metai – Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo strategiją;

2) tvirtina Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros įstatus ir vykdo šios agentūros

steigėjo funkcijas;

3) teikia pasiūlymus Vyriausybei dėl konkrečių saugyklų ir (arba) kapinynų statybos arba jų eksploatavimo nutraukimo;

4) organizuoja dvišalį ir daugiašalį tarptautinį bendradarbiavimą radioaktyviųjų atliekų tvarkymo srityje;

5) Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros teikimu tvirtina šios agentūros paslaugų įkainius;

6) tvirtina ateinančių metų Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros veiklos programą ir sąmatą;

7) tvirtina metinę Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros veiklos ataskaitą kartu su galutine, audito patvirtinta finansine ataskaita.

7 straipsnis. Aplinkos ministerijos kompetencija radioaktyviųjų atliekų tvarkymo srityje

Aplinkos ministerija:

1) suderinusi su Sveikatos apsaugos ministerija, nustato švarumo lygius bei deaktyvuotų medžiagų pakartotinio naudojimo ir šalinimo sąlygas;

2) suderinusi su Radiacinės saugos centru, tvirtina Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros parengtus ne branduolinės energetikos objektų, žemės ir pastatų, užterštų radionuklidais, deaktyvacijos nuostatus;

3) suderinusi su Sveikatos apsaugos ministerija ir Valstybine atominės energetikos saugos inspekcija, nustato didžiausią leistiną aplinkos teršimą radionuklidais;

4) įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka dalyvauja išduodant licencijas šio įstatymo 9 ir 10 straipsnių nustatyta tvarka.

8 straipsnis. Radiacinės saugos centro kompetencija radioaktyviųjų atliekų tvarkymo srityje

Radiacinės saugos centras:

1) atlieka radioaktyviųjų atliekų tvarkymo valstybinę radiacinės saugos priežiūrą ir kontrolę pagal savo kompetenciją;

2) išduoda licencijas šio įstatymo 9 ir 10 straipsnių nustatyta tvarka.

9 straipsnis. Licencijuojama veikla

Be Vyriausybės nustatyta tvarka išduotos licencijos draudžiama:

1) projektuoti, statyti ar rekonstruoti, eksploatuoti saugyklas ir kapinynus, nutraukti saugyklų eksploatavimą, visiškai uždaryti kapinynus ir vykdyti uždarytų kapinynų priežiūrą;

2) transportuoti radioaktyviąsias atliekas;

3) rinkti, rūšiuoti, atlikti pradinį apdorojimą, apdorojimą, galutinį apdorojimą, saugoti, perdirbti, deaktyvuoti radioaktyviąsias atliekas.

10 straipsnis. Licencijų ir leidimų išdavimas

1. Šio įstatymo 9 straipsnio 1 punkte nurodytai veiklai licencijas išduoda Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija, suderinus su Radiacinės saugos centru, Aplinkos ministerija ir vietos savivaldos institucija, kurios teritorija ar jos dalis yra saugyklos ar kapinyno sanitarinės apsaugos zonoje.

2. Šio įstatymo 9 straipsnio 2 punkte nurodytai veiklai licencijas radioaktyviųjų atliekų vežėjui išduoda Radiacinės saugos centras, suderinus su Aplinkos ministerija, o radioaktyviąsias atliekas vežti su branduolinėmis medžiagomis – ir Valstybine atominės energetikos saugos inspekcija.

3. Šio įstatymo 9 straipsnio 3 punkte nurodytai veiklai licencijas smulkiems gamintojams išduoda Radiacinės saugos centras.

4. Vienkartinius leidimus siuntėjui vežti šalies viduje, išvežti ir vežti tranzitu

radioaktyviausias atliekas išduoda Aplinkos ministerija, suderinus su Radiacinės saugos centru, o radioaktyviausias atliekas vežti su branduolinėmis medžiagomis – ir su Valstybine atominės energetikos saugos inspekcija.

5. Licenciaras turi teisę nustatyti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugos normas ir reikalavimus.

11 straipsnis. Atliekų gamintojo pareigos ir atsakomybė

1. Atliekų gamintojo pareiga, laikantis normų ir taisyklių, saugiai tvarkyti radioaktyviausias atliekas, kol jos neperduotos Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūrai.

2. Atliekų gamintojas apmoka visas išlaidas, susijusias su radioaktyviųjų atliekų tvarkymu nuo jų atsiradimo iki palaidojimo, įskaitant mokslinius tyrimus tobulinant radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį, bei uždarytų kapinynų priežiūros išlaidas.

3. Atliekų gamintojas neatleidžiamas nuo pareigų ir atsakomybės saugiai tvarkyti radioaktyviausias atliekas net ir laikinai sustabdžius licencijos galiojimą arba pasibaigus licencijos galiojimo laikui.

4. Atliekų gamintojo atsakomybė už radioaktyviųjų atliekų tvarkymą baigiasi, kai:

1) radioaktyviosios atliekos perduodamos Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūrai;

2) radioaktyviosios atliekos teisėtai išvežamos iš Lietuvos Respublikos ir gavėjas visam laikui jas priima pagal savo šalies įstatymus;

3) saugant radioaktyviausias atliekas, jų radioaktyvumas natūraliai tampa mažesnis už švarumo lygį. Šiuo atveju atliekų gamintojas yra atsakingas už susidariusių atliekų tvarkymą pagal Atliekų tvarkymo įstatymą ir kitus teisės aktus.

KETVIRTASIS SKIRSNIS RADIOAKTYVIŪJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO AGENTŪRA

12 straipsnis. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūros steigimas, statusas ir veiklos pagrindai

1. Ūkio ministerija Vyriausybės pavedimu įsteigia Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūrą (toliau – Agentūra). Agentūra yra valstybės įmonė, kuri savo veikloje vadovaujasi Branduolinės energijos įstatymu, Radiacinės saugos įstatymu, Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymu, Agentūros įstatais ir kitais teisės aktais. Nutraukus Agentūros veiklą, jos teises ir įsipareigojimus perima steigėjas – Ūkio ministerija.

2. Agentūra veikia pagal Vyriausybės patvirtintą Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo strategiją ir Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo programą. Šiai veiklai Agentūra turi gauti licenciją.

13 straipsnis. Agentūros funkcijos

1. Pagrindinis Agentūros veiklos tikslas – sutvarkyti ir palaidoti visas jai perduotas radioaktyviausias atliekas užtikrinant branduolinę ir radiacinę saugą.

2. Agentūra yra jai priskirtų saugyklų ir kapinynų eksploatuojanti organizacija.

14 straipsnis. Agentūros valdymas

1. Agentūra turi tarybą. Agentūros tarybos narius, tarybos pirmininką ir Agentūros direktorių skiria ir atleidžia ūkio ministras.

2. Tarybą sudaro 9 nariai iš valstybės valdymo ir savivaldos institucijų, atliekų gamintojų ir mokslo institucijų. Agentūros tarybos nario pareigos yra visuomeninės. Tarybos nariai negali dirbti Agentūroje.

3. Pagrindiniai Agentūros tarybos uždaviniai yra:

1) prižiūrėti, kad lėšos, skiriamos Agentūros veiklai, būtų naudojamos racionaliai ir efektyviai, ir informuoti Agentūros direktorių bei ūkio ministrą apie trūkumus ir siūlomus jų šalinimo būdus;

2) derinti Agentūros veiklos programą bei sąmatą kitiems metams, taip pat Agentūros

programą trejiems metams ir Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo strategiją;

3) vertinti Agentūros veiklos ataskaitą, įskaitant ataskaitinių metų darbo veiklos plano ir sąmatos įvykdymą, užtikrinti, kad būtų atliktas Agentūros metinės finansinės ataskaitos auditas;

4) rekomenduoti ūkio ministrui skirti ar atleisti Agentūros direktorių, keisti Agentūros organizacinę struktūrą ar įstatus.

4. Tarybos darbo reglamentą tvirtina Agentūros taryba.

5. Agentūros direktorius dalyvauja tarybos posėdžiuose ir turi patariamąjį balsą.

6. Tarybos nariams už kelionių išlaidas ir dalyvavimą posėdžiuose atlyginama Vyriausybės nustatyta tvarka.

15 straipsnis. Radioaktyviųjų atliekų perdavimas Agentūrai

1. Kai Agentūra priima radioaktyvias atliekas iš atliekų gamintojo, už jų tvarkymą atsako Agentūra. Radioaktyviosios atliekos laikomos perduotomis Agentūrai nuo radioaktyviųjų atliekų perdavimo-priėmimo akto pasirašymo momento. Prieš tai atliekų gamintojas turi apmokėti visas 11 straipsnio 2 dalyje nurodytas išlaidas.

2. Agentūra privalo perimti radioaktyvias atliekas iš atliekų gamintojo, jei tos atliekos atitinka priimtino kriterijus, kuriuos nustato Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija. Agentūra privalo atliekų gamintojo teritorijoje pasirinktinai tikrinti, ar perduodamos radioaktyviosios atliekos atitinka priimtino kriterijus.

3. Jei licenciaras nustato, kad atliekų gamintojas nesilaiko saugaus radioaktyviųjų atliekų tvarkymo, radiacinės saugos reikalavimų, kitaip yra pažeidęs licencijos sąlygas, licenciaras gali nuspręsti, kad radioaktyviosios atliekos būtų priverstinai perduotos Agentūrai. Tokiu atveju Agentūra užtikrina, kad neatlikti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo darbai būtų įvykdyti. Lėšos šioms radioaktyviosioms atliekoms sutvarkyti įstatymų nustatyta tvarka išieškamos iš atliekų gamintojo.

4. Apskaitos ypatumus, susijusius su radioaktyviųjų atliekų apskaita, nustato Vyriausybės įgaliota institucija.

PENKTASIS SKIRSNIS

ESAMŲ RADIOAKTYVIŲJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ IR JŲ ANKSTESNĖS VEIKLOS ĮVERTINIMAS

16 straipsnis. Esamų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių ir jų ankstesnės veiklos įvertinimas

1. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį eksploatuojanti organizacija privalo, jei to reikalauja licenciaras, įvertinti jo saugą, radiacinės saugos būklę ir atlikti visus pagrįstus praktiškai įmanomus patobulinimus, siekdama šį įrenginį padaryti saugesnį.

2. Įvertindamas esamų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių ankstesnės veiklos rezultatus, licenciaras turi nuspręsti, ar būtinos kokios nors radiacinę saugą gerinančios priemonės. Turi būti atsižvelgta į tai, ar neigiamo poveikio sumažėjimas yra pakankamas, kad būtų pagrįsta žala ir išlaidos, įskaitant socialines pasekmes, susijusias su tokiu pagerinimu.

3. Esamos radioaktyviųjų atliekų saugyklos ir (arba) kapinynai įgauna saugyklų ar kapinynų statusą pagal šį įstatymą, jei licenciaras patvirtina, kad apsaugos veiksmų priemonių taikymas nėra pateisinamas ir radioaktyviosios atliekos, paliktos tokiame kapinyne arba saugykloje, nesukels pavojaus. Licenciaras gali nustatyti sąlygas, kuriomis tokie įrenginiai įgauna kapinynų statusą.

4. Esamus radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginius eksploatuojanti organizacija atlieka jų saugos įvertinimą pagal šio įstatymo 19 straipsnį ir pateikia saugos analizės ataskaitą visoms licencijavimo procese dalyvaujančioms institucijoms.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS

RADIOAKTYVIŲJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ AIKŠTELIŲ PARINKIMAS, PROJEKTAVIMAS IR STATYBA

17 straipsnis. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių aikštelių parinkimas

1. Aikštelė radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginiui parenkama pagal Teritorijų planavimo ir Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymų reikalavimus.

2. Parenkant radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio aikštelę, turi būti parengtos ir įgyvendintos procedūros, leidžiančios:

1) įvertinti visus svarbius, susijusius su aikštele veiksniai, kurie gali turėti įtakos šio įrenginio saugai per visą jo eksploatavimo laikotarpį, o jei tai kapinynas – ir jo saugai po uždarymo;

2) įvertinti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio galimą poveikį kiekvienam asmeniui, visuomenei ir aplinkai atsižvelgiant į kapinyno aikštelės galimus būklės pasikeitimus po jo uždarymo;

3) informuoti visuomenę apie tokio įrenginio saugą;

4) informuoti kaimynines šalis, esančias arti esamo ar ketinamo statyti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio, jei yra tikimybė, kad šis įrenginys gali joms daryti neigiamą poveikį, ir, jei šios šalys prašo, pateikti joms bendruosius duomenis, reikalingus įvertinti galimą šio įrenginio poveikį jų teritorijos saugai.

18 straipsnis. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių projektavimas ir statyba

1. Saugyklą ir (arba) kapinyną galima projektuoti tik po Ūkio ministerijos teikimu Vyriausybės priimto sprendimo.

2. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio statybos ar rekonstravimo, modernizavimo, išplėtimo, eksploatavimo nutraukimo, nugriovimo projektai turi būti suderinti su Valstybine atominės energetikos saugos inspekcija. Atitinkami saugyklų ir (arba) kapinynų, įskaitant uždarymą, projektai turi būti suderinti su valstybės institucijomis, nurodytomis Branduolinės energijos ir Žemės gelmių įstatymuose.

3. Saugyklų ir (arba) kapinynų statybos ar rekonstravimo, eksploatavimo nutraukimo, nugriovimo ar uždarymo projektams privaloma valstybinė kompleksinė ekspertizė. Ši ekspertizė organizuojama pagal Branduolinės energijos įstatymo reikalavimus.

4. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio statybos, priėmimo ir perdavimo eksploatuoti, eksploatavimo ir eksploatavimo nutraukimo priežiūra ir kontrolė vykdoma pagal Branduolinės energijos įstatymo, kitų įstatymų ir teisės aktų reikalavimus.

5. Projektuojant ir statant radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį, turi būti:

1) numatomas pakankamas kiekis barjerų ir taikomos apsaugos priemonės, apribojančios galimą jonizuojančios spinduliuotės, įskaitant kontroliuojamus ir nekontroliuojamus išmetalus, poveikį atskiriems asmenims, visuomenei ir aplinkai;

2) nagrinėjami radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio, išskyrus kapinyną, eksploatavimo nutraukimo conceptualūs planai ir prireikus techninės sąlygos;

3) naudojamos technologijos, pasitvirtinusios praktiškai arba patvirtintos bandymais ar analize Lietuvoje ar kitose šalyse.

6. Projektuojant kapinyną turi būti parengtos jo uždarymo techninės sąlygos.

19 straipsnis. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių saugos įvertinimas

1. Iki radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio, išskyrus kapinyną, statybos pradžios turi būti atliktas išsamus saugos bei galimo poveikio žmonėms ir aplinkai įvertinimas pagal Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymą. Įvertinimas turi būti adekvatus keliamam pavojui ir apimti visą įrenginio eksploatavimo laikotarpį.

2. Iki kapinyno statybos pradžios turi būti atliktas sistemingas saugos bei poveikio žmonėms ir aplinkai įvertinimas, apimantis ir laikotarpį po uždarymo.

3. Prieš pradėdant eksploatuoti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį turi būti parengtas detalus galutinis saugos bei poveikio žmonėms, visuomenei ir aplinkai įvertinimas, kuris įrenginio eksploatavimo metu turi būti periodiškai atnaujinamas.

4. Už šiame straipsnyje nurodytų įrenginių saugos bei poveikio žmonėms ir aplinkai įvertinimų atlikimą atsakingas statytojas arba eksploatuojanti organizacija Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

SEPTINTASIS SKIRSNIS

RADIOAKTYVIŲJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮRENGINIŲ PRIĖMIMAS IR PERDAVIMAS EKSPLOATUOTI, EKSPLOATAVIMAS, EKSPLOATAVIMO NUTRAUKIMAS IR PRIEŽIŪRA PO UŽDARYMO

20 straipsnis. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio priėmimas ir perdavimas eksploatuoti

1. Įmonė, įstaiga ar organizacija prieš pradėdama eksploatuoti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį turi įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka parengti priėmimo ir perdavimo eksploatuoti programą, kurią tvirtina Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija.

2. Baigus statybos ar rekonstravimo darbus, radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka paskirta komisija priima eksploatuoti šių aktų nustatyta tvarka pasirašydama priėmimo-perdavimo aktą.

21 straipsnis. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio eksploatavimas

1. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginys pradėdamas eksploatuoti tik gavus licenciją pagal šio įstatymo 9 ir 10 straipsnius. Licencija išduodama remiantis saugos įvertinimo pagal šio įstatymo 19 straipsnio 3 dalies rezultatus bei įgyvendintus priėmimo ir perdavimo eksploatuoti programą pagal šio įstatymo 20 straipsnį.

2. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio eksploatavimo metu:

1) turi būti nustatytos ir prireikus tikslinamos eksploatavimo ribos ir sąlygos, pagrįstos bandymais, eksploataciniu patyrimu ir šio įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje nurodytu saugos įvertinimu;

2) įrenginys turi būti eksploatuojamas, techniškai prižiūrimas, kontroliuojamas, inspektuojamas ir bandomas pagal nustatytas procedūras, normas ir taisykles bei licencijos sąlygas. Tokiu būdu gauti kapinyno įvertinimo rezultatai naudojami ankstesnių prielaidų, rengiant saugos įvertinimus pagal šio įstatymo 19 straipsnį, pagrįstumui patikrinti ir nagrinėti;

3) turi būti atliekamas poveikio žmonėms ir aplinkai monitoringas;

4) radioaktyviosios atliekos turi būti rūšiuojamos pagal patvirtintas procedūras, o nustatant jų charakteristikas būtina atsižvelgti į jų fizines bei chemines savybes, galinčias turėti įtakos jų tvarkymo saugai;

5) turi būti parengtos informacijos apie eksploatavimo patirtį rinkimo ir analizės programos. Jos vykdomos ir, jeigu reikia, remiantis analizės rezultatais, turi būti imamasi priemonių eksploatavimui gerinti;

6) licencijos turėtojas nustatyta tvarka turi laiku pranešti Valstybinei atominės energetikos saugos inspekcijai, Aplinkos ministerijai ir Radiacinės saugos centrui apie saugos požiūriu svarbius įvykius;

7) turi būti užtikrinama radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio fizinė apsauga pagal Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatytą tvarką.

22 straipsnis. Radiacinė sauga

Tvarkant radioaktyvias atliekas, būtina laikytis Radiacinės saugos įstatymo ir nustatytų radiacinės saugos normų.

23 straipsnis. Kokybės užtikrinimas

Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį eksploatuojanti organizacija atsako, kad būtų sudarytos ir įgyvendintos tinkamos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugos kokybės užtikrinimo programos. Jas įvertina licenciaras. Licenciaras gali nustatyti, kurias kokybės užtikrinimo priemones turi atlikti nepriklausomi ekspertai.

24 straipsnis. Avarinė parengtis

1. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį eksploatuojanti organizacija atsako, kad iki radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio priėmimo ir perdavimo eksploatuoti ir eksploatavimo metu būtų sudaryti avarijų ar incidentų likvidavimo planai.

2. Krašto apsaugos ministerijos Civilinės saugos departamentas kartu su vietos savivaldos institucijomis iki radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio eksploatavimo pradžios turi parengti gyventojų saugos planus tokios teritorijos, kuri gali būti paveikta įvykus branduolinei ar radiacinei avarijai radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginyje. Eksploatavimo metu avarijų ar incidentų likvidavimo bei gyventojų saugos planai kartu su eksploatuojančia organizacija turi būti reguliariai bandomi. Prieš nutraukiant radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio eksploatavimą, planai turi būti atnaujinti atsižvelgiant į eksploatavimo nutraukimo sąlygas.

3. Branduolinių ar radiacinių avarijų prevencija ir avarijų likvidavimas radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginiuose vykdomi Branduolinės energijos įstatymo ir kitų įstatymų bei teisės aktų nustatyta tvarka.

25 straipsnis. Radioaktyviųjų atliekų saugyklų ir įrenginių eksploatavimo nutraukimas

1. Radioaktyviųjų atliekų saugyklų eksploatavimas nutraukiamas Vyriausybės sprendimu. Kitų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių eksploatavimas nutraukiamas, eksploatuojančios organizacijos sprendimu.

2. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio eksploatavimo nutraukimo tvarka nustatoma vadovaujantis Branduolinės energijos įstatymu.

3. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį eksploatuojanti organizacija privalo užtikrinti, kad įrenginio eksploatavimo nutraukimo metu būtų pakankamai kvalifikuotų darbuotojų ir sukaupti finansiniai ištekliai. Nutraukiant radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio eksploatavimą, būtina įvykdyti šio įstatymo 22 ir 24 straipsnių reikalavimus.

4. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginį eksploatuojanti organizacija privalo registruoti ir saugoti visą svarbią eksploatavimo nutraukimui licenciaro nustatytą informaciją.

26 straipsnis. Uždaryto kapinyno priežiūra

1. Kapinynas yra uždaromas Vyriausybės sprendimu.

2. Eksploatuojanti organizacija prieš uždarant kapinyną įstatymų nustatyta tvarka privalo užtikrinti, kad būtų neterminuotai saugomi licenciaro nustatyti palaidotų radioaktyviųjų atliekų apskaitos dokumentai, taip pat kapinyno aikštelės ir konstrukcijų techniniai dokumentai.

3. Kapinyno priežiūrą po uždarymo atlieka Agentūra. Agentūra parengia Priežiūros po kapinyno uždarymo programą, suderina ją su Aplinkos ministerija ir Radiacinės saugos centru ir teikia tvirtinti licenciarui.

4. Bet kuriuo priežiūros laikotarpiu aptikus nekontroliuojamą radioaktyviųjų medžiagų nuotėkį į aplinką arba tokio nuotėkio galimumą, jeigu būtina, Agentūra imasi reikalingų priemonių.

5. Uždaryto kapinyno priežiūra gali būti nutraukta licenciaro leidimu ir Vyriausybės sprendimu.

AŠTUNTASIS SKIRSNIS

RADIOAKTYVIŪJŲ ATLIEKŲ TVARKYMO PROGRAMŲ VYKDYMAS

27 straipsnis. Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo programų vykdymas

Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo programoms vykdyti naudojamos Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka sukauptos lėšos iš privalomų ir kitų įmokų.

DEVINTASIS SKIRSNIS
ATSAKOMYBĖ UŽ ĮSTATYMO PAŽEIDIMUS IR
CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ UŽ BRANDUOLINĘ ŽALĄ

28 straipsnis. Įstatymo pažeidimo pasekmės

Juridiniai ir fiziniai asmenys bei įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, pažeidę šio įstatymo reikalavimus, traukiami baudžiamojon, administracinėn ir civilinėn atsakomybėn Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

29 straipsnis. Civilinė atsakomybė už padarytą branduolinę žalą

Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių eksploatuojančios organizacijos civilinė atsakomybė už branduolinę žalą yra tokia, kokia nustatyta Branduolinės energijos įstatyme.

DEŠIMTASIS SKIRSNIS
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

30 straipsnis. Panaudoti uždarieji šaltiniai

1. Vadovaujantis šio įstatymo 31 straipsnyje Vyriausybės ar jos įgaliotų institucijų nustatyta tvarka, leidžiama grąžinti į Lietuvos Respubliką panaudotus uždaruosius šaltinius, jeigu jie skirti juos pagaminusiam juridiniam asmeniui, kuris įgaliotas juos priimti ir saugoti.

2. Uždarieji šaltiniai gali būti importuojami į Lietuvos Respubliką, jei juos panaudojus numatoma grąžinti tiekėjui arba Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija priima sprendimą leisti šiuos šaltinius palaidoti Lietuvos Respublikoje.

3. Radiacinės saugos centras Radiacinės saugos įstatymo nustatyta tvarka, išduodamas licencijas veiklai su jonizuojančios spinduliuotės šaltiniais, turi atsižvelgti į galimybes juos panaudojus palaidoti arba grąžinti tiekėjui, jei uždarasis šaltinis įsigytas užsienyje.

31 straipsnis. Radioaktyviųjų atliekų vežimas, išvežimas ir vežimas tranzitu

1. Radioaktyviosios atliekos turi būti vežamos, išvežamos ir vežamos tranzitu laikantis Lietuvos Respublikos ratifikuotų tarptautinių sutarčių, Lietuvos Respublikos įstatymų bei kitų teisės aktų, reglamentuojančių radioaktyviųjų medžiagų gabenimą.

2. Radioaktyviasias atliekas išvežti ir vežti tranzitu leidžiama tik pranešus valstybei, į kurią jos siunčiamos, ir nustatyta tvarka gavus tos valstybės sutikimą.

3. Radioaktyviosios atliekos gali būti vežamos per tranzito šalis tik laikantis tarptautinių susitarimų ir taisyklių reikalavimų, taikomų atitinkamoms transporto rūšims.

4. Radioaktyviosios atliekos gali būti išvežamos tik į tas valstybes, kurios turi administracines bei technines galimybes jas priimti ir atitinkamas kontrolės ir priežiūros institucijas bei struktūras, reikalingas radioaktyviųjų atliekų tvarkymui pagal Jungtinę panaudoto branduolinio kuro tvarkymo saugos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugos konvenciją.

5. Draudžiama išvežti radioaktyviasias atliekas laidoti į vietas, esančias piečiau 60 laipsnių pietų platumos.

6. Radioaktyviųjų atliekų išvežimo, vežimo tranzitu bei panaudotų uždaryjū šaltinių grąžinimo tvarką nustato Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.